

รัฐธรรมนูญไทยในทวิตเตอร์¹

Thai Constitution on Twitter

เอกรินทร์ ต่วนศิริ*

Ekkarin Tuansiri**

อันวาร์ กอมะ***

Anwar Koma****

บทความนี้

Received

7 กุมภาพันธ์ 2566

Revised

24 มีนาคม 2566

Accepted

18 เมษายน 2566

บทคัดย่อ

เนื่องจากรัฐธรรมนูญ 2560 มีการกำหนดกติกาหลายประการที่เปลี่ยนแปลงไปจากรัฐธรรมนูญ 2540 และ 2550 การศึกษาการเมืองไทยหลังรัฐประหารปี 2557 จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องพิจารณาความสำคัญของรัฐธรรมนูญ 2560 ในฐานะปัจจัยกำหนดระบบนิเวศทางการเมือง บทความวิจัยฉบับนี้ต้องการรวบรวมและวิเคราะห์การเคลื่อนไหวทางความคิดของประชาชนต่อประเด็นรัฐธรรมนูญ 2560 ในสื่อสังคมออนไลน์ (ทวิตเตอร์) เพื่อพิจารณาความเปลี่ยนแปลงของกระแสความสนใจของประชาชน โดยการเลือกคำเจาะลงไป 3 คำสำคัญ ได้แก่ #รัฐธรรมนูญ, #สวมีไว้ทำไม, #สสร. โดยใช้ Twitter API for Academic Research ในการเก็บข้อมูล และได้เริ่มต้นเก็บข้อมูลตั้งแต่วันที่ 7 สิงหาคม 2559 ถึง 31 ธันวาคม 2564 รวม 1,972 วัน งานวิจัยชิ้นนี้มีข้อค้นพบว่า 1) คำว่า “รัฐธรรมนูญ” เป็นคำที่ชัดเจนที่สุด ในการมองหาความเชื่อมโยงระหว่างเหตุการณ์ทางการเมืองกับกระแสความสนใจของผู้ใช้งานทวิตเตอร์ 2) คำว่า “#สวมีไว้ทำไม” มักปรากฏเมื่อมีการประชุมร่วมกันของรัฐสภา เป็นปฏิกิริยาตอบโต้ของผู้ใช้งานทวิตเตอร์ต่อบทบาทของ ส.ว. ในลักษณะการทำงานที่เป็นอุปสรรคหรือขัดขวางการผ่านร่างกฎหมาย และ

¹ บทความวิจัยชิ้นนี้ได้รับการสนับสนุนจาก สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (องค์การมหาชน) หรือ Thailand Institute of Justice (Public Organization) และมูลนิธิฟรีดริช เนามัน เพื่อเสรีภาพ (Friedrich Naumann Foundation for Freedom)

* รองศาสตราจารย์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

** Associate Professor, Faculty of Political Science, Prince of Songkhla University Pattani Campus

*** อาจารย์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี (ดร.)

**** Lecturer, Faculty of Political Science, Prince of Songkhla University Pattani Campus (Ph.D)

3) ประชาชนยังไม่ให้ความสนใจเกี่ยวกับ สสร. เท่าที่ควร แต่มีความสำคัญต่อกระบวนการแก้ไขรัฐธรรมนูญ นอกจากนั้น พบว่าสถานการณ์ที่ทำให้เกิดความสนใจแก่ผู้คนในสังคมออนไลน์มากที่สุดคือ การจัดทำข้อเสนอจากประชาชน ผ่านการร่วมลงรายชื่อและเสนอต่อที่ประชุมรัฐสภา

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมทางการเมือง, การสื่อสาร--แก่การเมือง--ไทย, การสื่อสารทางการเมือง, รัฐธรรมนูญ--ไทย, ทวิตเตอร์

Abstract

Due to the constitution of the Kingdom of Thailand B.E. 2560 (2017) sets many rules that are different from the constitution of the Kingdom of Thailand B.E. 2540 (1997) and the constitution of the Kingdom of Thailand B.E. 2550 (2007). Therefore, the study of Thai politics after the Thailand military coup in 2014 cannot overlook the significance of the constitution of the Kingdom of Thailand B.E. 2560 (2017). This study aims to examine the relevancy of the constitution of the Kingdom of Thailand B.E. 2560 (2017) as the determinant of Thailand's political ecosystem. Nonetheless, after the 2019 Thailand general election, political environment during that time reinforced political parties and activists to campaign about the amendment of the constitution. As a result, the widespread interest in the amendment had increased significantly. This study uses social media listening tool (Zocial Eyes) to collect data from Twitter API for Academic Research, from 7 September 2016 to 31 December 2020, and selects three keywords; constitution, #whatthesenatorfor, and #สสร (constituent assembly) in order to examine the popular interest on the study. The findings show three main points 1) the keyword of "constitution" is the most comfortable word connecting between political events and the trend of popular interests over the constitution from twitter users, 2) the keyword of #whatthesenatorfor will appear significantly when there were the joint sittings of the national assembly which was the reaction on the senator's role for opposing the amendment, and 3) people were not interested in the role of #สสร (constituent assembly). Moreover, the proposal for the amendment from people's campaign through public participation had significantly sparked popular interest over the issue.

Keywords: Political participation, Communication—Political aspects –Thailand, Communication in politics, Constitutions—Thailand, Twitter

บทนำ

การศึกษาการเมืองไทยหลังรัฐประหารปี 2557 มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพิจารณาความสำคัญของรัฐธรรมนูญ 2560 ในฐานะปัจจัยกำหนดระบบนิเวศทางการเมืองไทย เนื่องจากรัฐธรรมนูญ 2560 มีการกำหนดกติกาหลายประการที่เปลี่ยนแปลงไปจากรัฐธรรมนูญ 2540 และ 2550 อย่างไรก็ดีตามความสนใจของประชาชนต่อประเด็นรัฐธรรมนูญยังไม่สูงนักในระยะแรกหลังรัฐธรรมนูญประกาศใช้ กระทั่งภายหลังการเลือกตั้งปี 2562 สภาพทางการเมืองในเวลานั้นทำให้พรรคการเมืองและกลุ่มนักกิจกรรมมีการรณรงค์อย่างต่อเนื่องให้เกิดการแก้ไขรัฐธรรมนูญ ส่งผลให้ภาคประชาชนมีความตื่นตัวมากขึ้น สะท้อนผ่านจำนวนประชาชนผู้ลงชื่อเสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม และจำนวนประชาชนที่สนใจค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ จนกล่าวได้ว่า แม้มุมหนึ่งการรณรงค์แก้ไขรัฐธรรมนูญของภาคประชาชนในช่วงปี 2562-2564 จะไม่ประสบความสำเร็จ เพราะไม่ผ่านการพิจารณาของรัฐสภาในการโหวตแก้ไขรัฐธรรมนูญ

ในอีกมุมหนึ่งการรณรงค์แก้ไขรัฐธรรมนูญถือว่าประสบความสำเร็จในการทำให้อำนาจรัฐธรรมนูญกลายเป็นบทสนทนาของสังคมไทยในวงกว้างและลึกในแต่ละประเด็นอย่างไม่เคยมีมาก่อนหน้านี้ ประชาชนเกิดการถกเถียงแลกเปลี่ยนโดยเฉพาะในพื้นที่ออนไลน์ และรณรงค์จัดเวทีเสวนา การให้ความรู้และสร้างความเข้าใจอย่างหลากหลายวิธีการ ซึ่งเป็นบรรยากาศที่แตกต่างจากช่วงเวลาก่อนหน้านั้นอย่างสิ้นเชิง ด้วยเหตุนี้จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจว่าช่วงเวลาหรือเหตุการณ์ใดเป็นจุดเปลี่ยนทำให้ประชาชนหันมาสนใจติดตามประเด็นรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะความสนใจที่ถูกสะท้อนผ่านสื่อสังคมออนไลน์ โดยเฉพาะทวิตเตอร์ ในฐานะช่องทางในการสื่อสารและแสดงออกทางการเมือง ซึ่งเป็นพื้นที่ของการสื่อสารที่เข้าถึงคนจำนวนมากใน

ปัจจุบันและมีบทบาทมากขึ้นเรื่อยๆ ต่อการขับเคลื่อนประเด็นทางการเมืองและนโยบายสาธารณะทางสังคม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

บทความฉบับนี้ต้องการรวบรวมและวิเคราะห์การเคลื่อนไหวทางความคิดของประชาชนต่อประเด็นรัฐธรรมนูญ 2560 ในสื่อสังคมออนไลน์ (ทวิตเตอร์) เพื่อพิจารณาความเปลี่ยนแปลงของกระแสความสนใจโดยเจาะลงไปทีละ 3 คำสำคัญ (Keywords) ได้แก่ 1. รัฐธรรมนูญ เพื่อให้เห็นความสนใจของประชาชนต่อประเด็นรัฐธรรมนูญในภาพรวม 2. #สวมใจไว้ทำไม เพื่อให้เห็นความสนใจของประชาชนต่อการทำหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภาชุดปัจจุบัน จำนวน 250 คน ที่มาจากการแต่งตั้งของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) และ 3. สสร. (หมายถึง สภาร่างรัฐธรรมนูญ) เพื่อให้เห็นความสนใจที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นของประชาชนต่อประเด็นรัฐธรรมนูญ เนื่องจาก สสร. มีโอกาสที่จะอยู่ในประเด็นเชิงกระแสน้อยกว่า 2 คำแรก ประกอบกับผู้ใช้งานทวิตเตอร์ประเทศไทยส่วนใหญ่ มีอายุระหว่าง 16-24 ปี (คิดเป็นประมาณ 40% ของผู้ใช้งานทั้งหมด) จึงไม่เคยเห็น สสร. ที่เคยมีบทบาทอย่างสูงในช่วงปี 2539-2540 หรือกว่า 24 ปีที่แล้วที่เป็นสภาร่างรัฐธรรมนูญมีบทบาทสำคัญต่อหน้าตาของรัฐธรรมนูญ 2540 ที่ถูกเรียกขานว่า รัฐธรรมนูญฉบับประชาชน เริ่มต้นรวบรวมข้อมูลตั้งแต่วันที่ออกเสียงประชามติรัฐธรรมนูญ 2560 จนถึงสิ้นปี 2564 (วันที่ 7 สิงหาคม 2559-31 ธันวาคม 2564) รวม 1,972 วัน

วิธีดำเนินการวิจัย

แนวการศึกษาเชิงเทคนิคเป็นการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ผลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ สำหรับการเก็บข้อมูลที่เป็น Big data ที่ปรากฏอยู่บนโซเชียลมีเดีย ในลักษณะที่เป็นดิจิทัลมีเดียแบบต่างๆ แม้ว่าการศึกษาเชิงเทคนิคจะมีความเกี่ยวข้องกับ

การใช้งานโปรแกรมคอมพิวเตอร์เป็นหลัก กระนั้น ในปัจจุบันก็มีการออกแบบโปรแกรมที่ทำให้ผู้ใช้งานสามารถเรียนรู้การใช้งานสำหรับเก็บข้อมูลดิจิทัลผ่านโซเชียลมีเดียเองได้ ตัวอย่างเช่น เว็บเบราว์เซอร์ที่ให้บริการแพลตฟอร์มสำหรับเก็บข้อมูลดิจิทัลโดยใช้วิธีการ Social listening and Monitoring ซึ่งในปัจจุบันมีผู้ให้บริการหลากหลาย เช่น Zocial Eye ของ Wisersight, Zanroo, SocialEnable, BRIAN และ Mandala Analytics เป็นต้น

สำหรับงานวิจัยชิ้นนี้ใช้การสำรวจข้อมูลผ่านถ้อยคำดังกล่าวเริ่มต้นด้วยการรวบรวมข้อมูลตั้งแต่วันออกเสียงประชามติรัฐธรรมนูญ 2560 จนถึงสิ้นปี 2564 (วันที่ 7 สิงหาคม 2559 ถึง 31 ธันวาคม 2564) รวม 1,972 วัน โดยใช้ Twitter API for Academic Research ในการเข้าถึงการสำรวจข้อมูลดังกล่าว หลังจากได้ข้อมูลแล้วผู้วิจัยได้ทำความสะอาดข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลใน 3 ประเด็น คือ ทวิตเตอร์เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ ส.ว. มีไว้ทำไม และความสนใจเกี่ยวกับ สสร. และเมื่อได้ข้อมูลจากการจัดเก็บผู้วิจัยจึงนำข้อมูลมาวิเคราะห์กับบริบททางการเมืองที่เกิดขึ้นว่าเหตุใดผู้ใช้ทวิตเตอร์จึงสนใจประเด็นข้างต้น

แนวคิด ทฤษฎี และงานศึกษาที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยมีแนวทางในการนำเสนอทฤษฎีที่เกี่ยวข้องดังนี้ 1. การเมืองดิจิทัล (Digital Politics) เพื่อเป็นการอธิบายถึงพลวัตทางการเมืองในโลกดิจิทัลที่ส่งผลถึงสภาพจริง 2. การเคลื่อนไหวทางสังคม (Social Movement) ในยุคดิจิทัล

1. แนวคิดเรื่องการเมืองกับดิจิทัล

เมื่อทศวรรษกว่าที่ผ่านมา การประท้วงของประชาชนประเทศตูนิเซียที่ได้ใช้สื่อออนไลน์ในการเรียกร้องปฏิวัติตูนิเซีย (Jasmine Revolution) เริ่มต้นขึ้นในเดือนธันวาคม 2553 เนื่องจากขาดเสรีภาพ

ทางการเมืองและสภาพความเป็นอยู่ที่ไม่ดี “การประท้วงเกิดขึ้นจากการฆ่าตัวตายของโมฮาเหม็ด บัวฮัสซี พ่อค้าริมถนนที่ยึดแผงผักขายผลไม้ในพื้นที่สาธารณะ แต่ทว่าถูกตำรวจสั่งปิดและโดนต้อนเหยียดหยาม” เมื่อสถานการณ์สูงส่งทั้งความล้มเหลวของรัฐบาลและปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ ทำให้ชาวตูนิเซียจำนวนมากใช้สื่อโซเชียลมีเดีย เช่น ทวิตเตอร์ เพื่อเผยแพร่ข้อความเกี่ยวกับการปฏิวัติ ข้อความหนึ่งที่แพร่กระจายผ่านทวิตเตอร์ รวมถึงแฮชแท็กยอดนิยม #sidibouzid ซึ่งมีความสำคัญในการเน้นย้ำการปฏิวัติตูนิเซียผ่านแฮชแท็ก ร่องรอยของเสียงประชาชนถูกพัดผ่านไปสู่อินเทอร์เน็ตอย่างรวดเร็วและยังเป็นประวัติศาสตร์ที่เพิ่งสร้างของประชาชนในโลกออนไลน์ ที่เรียกว่า “รอยเท้าดิจิทัลการเมืองของประชาชน” แห่งยุคสมัยใหม่

เว็บไซต์ techterms.com (2014, ออนไลน์) นิยามรอยเท้าดิจิทัลว่า คือ ร่องรอยที่บุคคลทิ้งไว้ขณะท่องอินเทอร์เน็ต ไม่ว่าจะเป็นเว็บไซต์ที่เปิด อีเมลที่ส่ง หรือข้อมูลส่วนบุคคลที่ป้อนเข้าสู่ระบบบริการออนไลน์ รอยเท้าดิจิทัลมี 2 ประเภทคือ

1) รอยเท้าดิจิทัลที่เกิดโดยไม่เจตนา (passive digital footprint) คือ ข้อมูลผู้ใช้อินเทอร์เน็ตที่ถูกบันทึกไว้โดยไม่ตั้งใจ เช่น IP address ที่เว็บเซิร์ฟเวอร์บันทึกไว้เมื่อเราเข้าไปเยี่ยมชมเว็บไซต์ ประวัติการค้นหาออนไลน์ที่ถูกบันทึกไว้โดยโปรแกรมค้นหา (search engines)

2) รอยเท้าดิจิทัลที่เกิดโดยเจตนา (active digital footprint) คือ ข้อมูลที่ผู้ใช้จงใจบันทึกลงในระบบ เช่น อีเมล การเขียนบล็อก การโพสต์ข้อความในโซเชียลมีเดีย ทุกข้อความที่ทวิตทุกสเตตัสที่โพสต์การกดไลค์ในเฟซบุ๊ก หรือทุกรูปที่โพสต์ลงบนอินสตาแกรม ล้วนกลายเป็นรอยเท้าดิจิทัลของเรา ยิ่งเราเล่นโซเชียลมีเดียมากเท่าไร รอยเท้าดิจิทัลของเราก็มยิ่งโตขึ้นเท่านั้น เมื่อข้อมูลดิจิทัลถูกเผยแพร่ไปแล้ว ก็ยากที่จะนำ

มันออกจากระบบ แม้ว่าเราจะลบเนื้อหาที่โพสต์ในโซเชียลมีเดียไปแล้วก็ตาม

ประเด็นสำคัญในทางการเมืองของ Digital Politics คือสิ่งเหล่านี้จะเป็นร่องรอยทางการเคลื่อนไหวการเมืองของยุคใหม่ โดยเฉพาะในสถานการณ์การเมืองไทยในปัจจุบัน

บทความ “การเมืองดิจิทัล : การเปลี่ยนภูมิทัศน์ทางการเมืองของคนกลุ่มใหม่ในโลกเสมือน” ของชัยพงษ์ สำเนียง (2564, น. 18) อธิบายการเปลี่ยนภูมิทัศน์ทางการเมืองแบบใหม่ในประเทศไทย จากการเลือกตั้งครั้งล่าสุดที่ผ่านมา (พ.ศ. 2562) ภายหลังจากครองอำนาจมาอย่างยาวนานของคณะรัฐประหาร ก็เกิดปรากฏการณ์ที่พรรคขนาดใหม่ระดมใช้การสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ทั้งเฟซบุ๊ก โลก และทวิตเตอร์ จนได้รับเลือกตั้งจำนวนมาก อีกทั้งในการศึกษา “การหาเสียงทางการเมืองในโลกออนไลน์ กรณีศึกษาพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้” เอกรินทร์ ต่วนศิริ (2563, น. 54-55) ที่ชี้ให้เห็นการปรับตัวของพรรคการเมืองในการนำเสนอภาพลักษณ์รวมถึงนโยบายผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ส่งผลให้ภูมิทัศน์ทางการเมืองของไทยเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างน่าสนใจ ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมเหล่านี้เกิดท่ามกลางบริบทของการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีทางการสื่อสารที่ครอบคลุมพื้นที่ในวงกว้างจนรัฐยากจะควบคุม ขณะเดียวกันสื่อสังคมออนไลน์ก็ได้กลายมาเป็นเครื่องมือทางการเมืองของคนกลุ่มต่างๆ

2. แนวคิดเรื่องการเคลื่อนไหวทางสังคม

การเคลื่อนไหวทางสังคม (Social Movement) กล่าวให้กระชับคือ การเคลื่อนไหวทางสังคมผ่านเครื่องมือโซเชียลมีเดียในปัจจุบัน ถือว่าเป็นแนวทางหลักไม่ใช่ทางเลือกอีกต่อไป งานศึกษาเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวทางสังคมได้ถูกนำมาใช้ในหลากหลายสาขา หากกล่าวโดยเฉพาะในทางด้านรัฐศาสตร์คือการเคลื่อนไหวของภาคประชาชนนอกเวทีรัฐสภา เพื่อต้องการบอกว่า

รัฐควรทำอะไรและไม่ควรทำอะไร งานวิชาการของ ผาสก พงษ์ไพจิตร (2543, น. 2-3) ได้นำเสนอแนวคิดของ Manuel Castells ไว้ว่า การเคลื่อนไหวทางสังคมเป็นปฏิบัติการร่วมของกลุ่มคนที่อาจก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อระบบ คุณค่าและสถาบันทางสังคมที่ครองอำนาจนำของสังคม ซึ่งขบวนการทางสังคมทั้งหมดที่เกิดขึ้นนั้นจะเป็นเครื่องแสดงว่าเราคือใคร และคอยชี้แนวทางเพื่อผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อสังคม โดยที่การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนั้นอาจจะนำไปสู่หนทางที่เป็นนรกหรือสวรรค์ก็ได้ ในขณะเดียวกัน Gail Omvedt นักวิชาการแนวมาร์กซิสต์ยังให้คำจำกัดความขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแนวใหม่ไว้ว่า เป็นการจัดการองค์กร โครงสร้าง และอุดมการณ์ทั่วไปในแนวกว้างที่มุ่งจะเปลี่ยนสังคมกล่าวให้ถึงที่สุด การเคลื่อนไหวทางสังคม เป็นกลุ่มคนที่ต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยอาศัยฉันทมติของประชาชนในการขับเคลื่อนประเด็นต่างๆ

อภิปรายผลการวิจัย

1. รัฐธรรมนูญ

จากการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้พบว่า คำว่า “รัฐธรรมนูญ” มีจำนวนข้อความที่มากที่สุดต่อวัน คือ 609,329 ข้อความ โดยปีที่มีข้อความปรากฏมากที่สุดโดยเฉลี่ย (ไม่นับปี 2559) คือปี 2563 เฉลี่ยวันละ 21,461 ข้อความ และปีที่มีข้อความปรากฏน้อยที่สุดโดยเฉลี่ย (ไม่นับปี 2559) คือปี 2560 เฉลี่ยวันละ 369 ข้อความ โดยภาพรวมผลการศึกษาเรื่องรัฐธรรมนูญในทวิตเตอร์ สามารถแบ่งได้ตามลำดับเวลาดังต่อไปนี้

1.1 การออกเสียงประชามติร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2559 ทำให้มีการพูดถึงคำว่ารัฐธรรมนูญ มากสุดในปี 2559

การจัดประชามติเกิดขึ้นท่ามกลางบรรยากาศ

ที่ประชาชนถูกปิดกั้นทางการเมือง การรณรงค์โหวตโน (Vote No) เป็นเรื่องผิดกฎหมาย กลุ่ม/บุคคลที่ออกมารณรงค์เคลื่อนไหวถูกจับกุมดำเนินคดี ความสนใจเรื่องรัฐธรรมนูญของประชาชนในทวีตเตอร์มีน้อย ตลอดปี 2559 คำว่า “รัฐธรรมนูญ” ถูกกล่าวถึงมากที่สุดในวันที่ 7 สิงหาคม 2559 ซึ่งเป็นวันออกเสียงประชามติในการรับร่างรัฐธรรมนูญฉบับ คสช. ด้วยจำนวน 14,953 ข้อความ หลังจากนั้นจึงลดจำนวนลง ต่ำสุดอยู่ที่จำนวน 15 ข้อความ ในวันที่ 25 พฤศจิกายน 2559 รายงานฉบับนี้เก็บข้อมูลตั้งแต่วันที่ 7 สิงหาคม-31 ธันวาคม 2559 จึงเห็นว่าไม่เหมาะสมที่จะจัด 5 อันดับสูงสุดของจำนวนข้อความ เนื่องจากไม่ทราบข้อมูลของทั้งปี

1.2 รัฐธรรมนูญ 2560 ประกาศใช้ ทำให้ “รัฐธรรมนูญ” ถูกกล่าวถึงเพิ่มขึ้นในปี 2560

การประกาศใช้รัฐธรรมนูญ 2560 เมื่อวันที่ 6 เมษายน 2560 มีผลให้คำว่า “รัฐธรรมนูญ” ถูกกล่าวถึงเพิ่มขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับช่วงเวลาก่อนหน้านี้ในปีเดียวกัน อยู่ที่จำนวน 10,833 ข้อความ สูงสุดเป็นอันดับ 4 ของปี 2560 โดย 5 อันดับสูงสุดของจำนวนข้อความในปีดังกล่าวผลปรากฏว่าอันดับหนึ่งคือวันที่ 10 มีนาคม 2560 จำนวน 16,313 ข้อความ แม้ยังไม่พบความเชื่อมโยงที่ชัดเจนกับเหตุการณ์ในประเทศไทย แต่วันดังกล่าวตรงกับวันที่ศาลรัฐธรรมนูญเกาหลีใต้พิพากษาถอดถอนประธานาธิบดี พัค กึน-ฮเย พ้นจากตำแหน่งสืบเนื่องจากข้อกล่าวหาคอร์รัปชัน (เดอะ โมเมนตัม, 2560, ออนไลน์) อันดับที่สองเมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2560 จำนวน 15,415 ข้อความ แม้ยังไม่พบความเชื่อมโยงที่ชัดเจนกับเหตุการณ์ในประเทศไทย แต่วันดังกล่าวใกล้เคียงกับวันที่ศาลฎีกาได้หวั่นมีคำวินิจฉัยว่ากฎหมายที่ห้ามคู่รักเพศเดียวกันแต่งงานกันนั้นขัดต่อรัฐธรรมนูญ เมื่อ 24 พฤษภาคม 2560 (บีบีซีไทย, 2560, ออนไลน์) อันดับที่สามคือวันที่ 11 ธันวาคม 2560 จำนวน 12,292 ข้อความ คาดว่าเป็นกระแสต่อเนื่องจากวันรัฐธรรมนูญส่วนอันดับสี่คือวันที่ 6 เมษายน 2560 จำนวน 10,833

ข้อความ และอันดับห้าคือวันที่ 10 ธันวาคม 2560 จำนวน 7,784 ครั้ง ตรงกับวันรัฐธรรมนูญ และมีการชุมนุมของภาคประชาชนที่อนุสาวรีย์ประชาธิปไตยเพื่อทวงคืนประชาธิปไตยประกอบด้วย กลุ่มพลเมืองโต้กลับ กลุ่มประชาธิปไตยใหม่ และประชาชนผู้รักประชาธิปไตย (ข่าวสด, 2560, ออนไลน์)

1.3 ปี 2561 ประกาศใช้กฎหมายลูกสำหรับการเลือกตั้งระดับชาติ ทำให้คำว่า “รัฐธรรมนูญ” ยังคงอยู่ในกระแส

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ (พ.ร.ป.) 2 ฉบับที่จำเป็นสำหรับการจัดการเลือกตั้ง ถูกประกาศใช้ในวันเดียวกัน คือวันที่ 12 กันยายน 2561 ได้แก่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2561 และ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2561 อย่างไรก็ตาม ช่วงที่มีการกล่าวถึงคำว่า “รัฐธรรมนูญ” มากที่สุดเป็น 5 อันดับแรก คือช่วงที่ใกล้กับวันรัฐธรรมนูญ โดยอันดับหนึ่งคือวันที่ 10 ธันวาคม 2561 มีจำนวน 24,869 ข้อความ อันดับสองคือวันที่ 6 ธันวาคม 2561 มีจำนวน 24,679 ข้อความ อันดับสามคือวันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2561 มีจำนวน 16,263 ข้อความ ซึ่งตรงกับวันจัดการแข่งขันฟุตบอลประเพณี จุฬาฯ-ธรรมศาสตร์ ครั้งที่ 72 โดยในขบวนการเมืองมีหุนที่เรียกความสนใจจากผู้ร่วมงานคือหุนลักษณะคล้ายพานรัฐธรรมนูญ เมื่อถูกเปิดออกจะพบหน้าคนแทรกอยู่บนพาน อันดับสี่คือวันที่ 9 ธันวาคม 2561 มีจำนวน 15,888 ข้อความ และอันดับห้าคือ วันที่ 7 ธันวาคม 2561 มีจำนวน 10,893 ข้อความ

1.4 ปี 2562 เป็นปีแรกที่คำว่า “รัฐธรรมนูญ” ถูกพูดถึงในทวีตเตอร์มากกว่า 100,000 ข้อความต่อวัน

ปีแรกที่มีการพูดถึงคำว่า “รัฐธรรมนูญ” กว่า 100,000 ข้อความ โดยมี 3 เหตุการณ์สำคัญ เหตุการณ์

แรกคือการประชุมร่วมกันของรัฐสภาเพื่อโหวตเลือกนายกรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2562 ผลการโหวตปรากฏว่า พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชาบัญชีรายชื่อ นายกา อันดับ 1 ของพรรคพลังประชารัฐชนะ นายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจหัวหน้าพรรคอนาคตใหม่ ด้วยคะแนนเสียง 500:244 (เวิร์คพอยท์ทูเดย์, 2562, ออนไลน์) ประเด็นสำคัญที่ถูกพูดถึงในวันนั้นคือ บทเฉพาะกาลในรัฐธรรมนูญ 2560 มาตรา 272 ที่ให้อำนาจ ส.ว. 250 คน จากการแต่งตั้งของ คสช. ร่วมเลือกนายกฯ ส่งผลให้คำว่า “รัฐธรรมนูญ” ถูกกล่าวถึงมากถึง 193,000 ข้อความ เป็นจำนวนที่สูงที่สุดของปี เหตุการณ์ที่สองคือมติศาลรัฐธรรมนูญต่อคำร้องของคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) ที่ให้พิจารณาคุณสมบัติความเป็น ส.ส. ของนายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจจากกรณีถือครองหุ้นสื่อ วันที่ 23 พฤษภาคม 2562 ซึ่งปรากฏว่าศาลรัฐธรรมนูญมีมติ 9:0 รับคำร้องไว้พิจารณาพร้อมกับมีมติ 8:1 สั่งให้นายธนาธรหยุดปฏิบัติหน้าที่ ส.ส. ตามที่ กกต. ร้องขอ ส่งผลให้คำว่า “รัฐธรรมนูญ” ถูกกล่าวถึงสูงที่สุดเป็นอันดับ 2 ของปี จำนวน 135,097 ข้อความ เหตุการณ์ที่สามคือศาลรัฐธรรมนูญอ่านคำวินิจฉัยให้สมาชิกภาพ ส.ส. ของนายธนาธรสิ้นสุดลงจากกรณีถือครองหุ้นสื่อในวันที่ 20 พฤศจิกายน 2562 (มติชนออนไลน์, 2562, ออนไลน์) ส่งผลให้คำว่า “รัฐธรรมนูญ” ถูกกล่าวถึงสูงที่สุดเป็นอันดับ 3 ของปี จำนวน 109,414 ข้อความ ในส่วนอันดับสี่คือวันที่ 25 พฤษภาคม 2562 จำนวน 69,687 ข้อความ ตรงกับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร เพื่อเลือกประธานและรองประธานสภาผู้แทนราษฎร โดยมีเหตุการณ์ที่น่าสนใจคือการที่พรรคพลังประชารัฐเสนอเลื่อนวาระนี้ออกไป แต่ไม่เป็นผลสำเร็จ (ประชาไท, 2562, ออนไลน์) ในที่สุด นายชวน หลีกภัยจากพรรคประชาธิปัตย์ได้รับคะแนนเสียงสูงสุดให้เป็นประธานสภา และอันดับห้าคือวันที่ 18 กันยายน 2562 จำนวน 64,835 ข้อความ ตรงกับการอ่านคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ กรณี พล.อ. ประยุทธ์ จันทร์โอชา

ดำรงตำแหน่งหัวหน้า คสช. ถือเป็น “เจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ” เข้าลักษณะต้องห้ามในการดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีหรือไม่ โดยศาลรัฐธรรมนูญมีมติเป็นเอกฉันท์วินิจฉัยว่า พล.อ. ประยุทธ์ ไม่มีลักษณะต้องห้ามเพราะหัวหน้า คสช. ไม่ถือเป็น “เจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ” (บีบีซีไทย, 2562, ออนไลน์)

1.5 ปี 2563 เป็นปีที่คำว่า “รัฐธรรมนูญ” ถูกกล่าวถึงในทวิตเตอร์มากกว่า 100,000 ข้อความต่อวันบ่อยครั้งที่สุด คือจำนวน 17 วัน

เนื่องจากในปีนี้ได้มีหลายเหตุการณ์สำคัญเกิดขึ้นตลอดทั้งปีทำให้คำว่า “รัฐธรรมนูญ” ได้ถูกพูดถึงบ่อยครั้ง เหตุการณ์แรกคือศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยยุบพรรคอนาคตใหม่ในวันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2563 (บีบีซีไทย, 2563, ออนไลน์) ส่งผลให้กลุ่มคนรุ่นใหม่ซึ่งเป็นฐานเสียงสำคัญของพรรคแสดงความไม่เห็นด้วยกับคำวินิจฉัย จากข้อมูลของโครงการอินเทอร์เน็ตเพื่อกฎหมายประชาชน (iLaw) ระบุว่ามีการทวิตข้อความพร้อมติดแฮชแท็ก #Saveอนาคตใหม่อย่างน้อย 4.7 ล้านข้อความ ทำให้แฮชแท็กดังกล่าวขึ้นเทรนด์อันดับหนึ่ง และคำว่า “รัฐธรรมนูญ” ถูกกล่าวถึง 198,886 ข้อความ เหตุการณ์ที่สองคือการประชุมร่วมกันของรัฐสภาเพื่อพิจารณาร่างแก้ไขรัฐธรรมนูญ ในวันที่ 24 กันยายน 2563 ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องจากกระแสกดดันของกลุ่มผู้ชุมนุมที่นำโดยคนรุ่นใหม่ โดยเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในการประชุมดังกล่าวคือการที่เสียงข้างมากของรัฐสภาโหวตให้ตั้งคณะกรรมการ (กมธ.) เพื่อศึกษาร่างแก้ไขรัฐธรรมนูญแต่ละฉบับก่อนลงมติเป็นเวลา 30 วัน สร้างความไม่พอใจแก่ผู้ชุมนุมที่ชุมนุมบริเวณหน้ารัฐสภา เพราะมองว่าฝ่ายรัฐบาลที่กุมเสียงข้างมากในรัฐสภาต้องการยื้อเวลาแก้ไขรัฐธรรมนูญออกไป ส่งผลให้มีการกล่าวถึงคำว่า “รัฐธรรมนูญ” มากถึง 458,278 ข้อความ สูงที่สุดเป็นอันดับ 1 ของปี เหตุการณ์ที่สามคือการประชุมร่วมกันของรัฐสภาเพื่อพิจารณาร่างแก้ไขรัฐธรรมนูญวันที่สอง

(เป็นการประชุมที่ถูกเลื่อนมาจากเดือนกันยายน 2563) เมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน 2563 โดยรัฐสภามีมติไม่รับหลักการร่างแก้ไขรัฐธรรมนูญของภาคประชาชนหรือร่าง iLaw ที่มาจากการเข้าชื่อเสนอของประชาชน 100,732 ชื่อ ส่งผลให้มีกล่าวถึงคำว่า “รัฐธรรมนูญ” จำนวน 280,681 ข้อความ สูงที่สุดเป็นอันดับ 2 ของปี ทั้งนี้เนื้อหาโดยรวมของร่างกล่าวถึงข้อเสนอ “5 ยกเลิก 5 แก้ไข” ได้แก่

- ๑ ยกเลิก: มาตรา 272 ช่องทางนายกฯ คนนอกที่ไม่ได้มาจากการเลือกตั้ง, แผนยุทธศาสตร์ 20 ปี, แผนปฏิรูปประเทศ, มาตรา 252 เปิดช่องให้ผู้บริหารท้องถิ่นรูปแบบพิเศษไม่ต้องมาจากการเลือกตั้ง และนิรโทษกรรมคสช.
- ๑ แก้ไข: ระบบบัญชีว่าที่นายกฯ ให้นายกรัฐมนตรีต้องเป็น ส.ส., ให้ ส.ว. มาจากการเลือกตั้งของประชาชน, ระบบสรรหาองค์กรอิสระแบบใหม่ ให้คนที่นั่งอยู่พ้นจากตำแหน่ง, ปลดล็อกวิธีแก้ไขรัฐธรรมนูญ ใช้เสียงครึ่งหนึ่งของสภา ไม่ต้องมีอำนาจพิเศษของ ส.ว. และตั้ง สสร. ชุดใหม่จากการเลือกตั้งทั้งหมด (iLaw, 2563, ออนไลน์)

เหตุการณ์ที่สี่คือการชุมนุม “ขีดเส้นตายไล่เผด็จการ” ของ “คณะประชาชนปลดแอก” ในวันที่ 16 สิงหาคม 2563 ที่อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย ซึ่งต่อยอดมาจากการชุมนุมของกลุ่ม “เยาวชนปลดแอก” เมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม 2563 ส่งผลให้มีการกล่าวถึงคำว่า “รัฐธรรมนูญ” จำนวน 216,066 ข้อความ ทั้งนี้การชุมนุมดังกล่าวมี 3 ข้อเรียกร้องตามแถลงการณ์ได้แก่

1. รัฐบาลต้อง “หยุดคุกคามประชาชน” ที่ออกมาใช้สิทธิและเสรีภาพตามหลักการประชาธิปไตย

2. รัฐบาลต้อง “ร่างรัฐธรรมนูญใหม่” ที่มาจากเจตจำนงของประชาชน เพื่อประโยชน์แก่สาธารณชนอย่างแท้จริง และ 3. รัฐบาลต้อง “ยุบสภา” เพื่อเป็นการเปิดทางให้ประชาชนสามารถแสดงเจตจำนงในการเลือกผู้แทนของตนได้อีกครั้งบนหลักของ 2 จุดยืน คือ 1. ต้องไม่มีการทำรัฐประหาร และ 2. ต้องไม่มีการจัดตั้งรัฐบาลแห่งชาติ (เวิร์คพอยท์ทูเดย์, 2563, ออนไลน์)

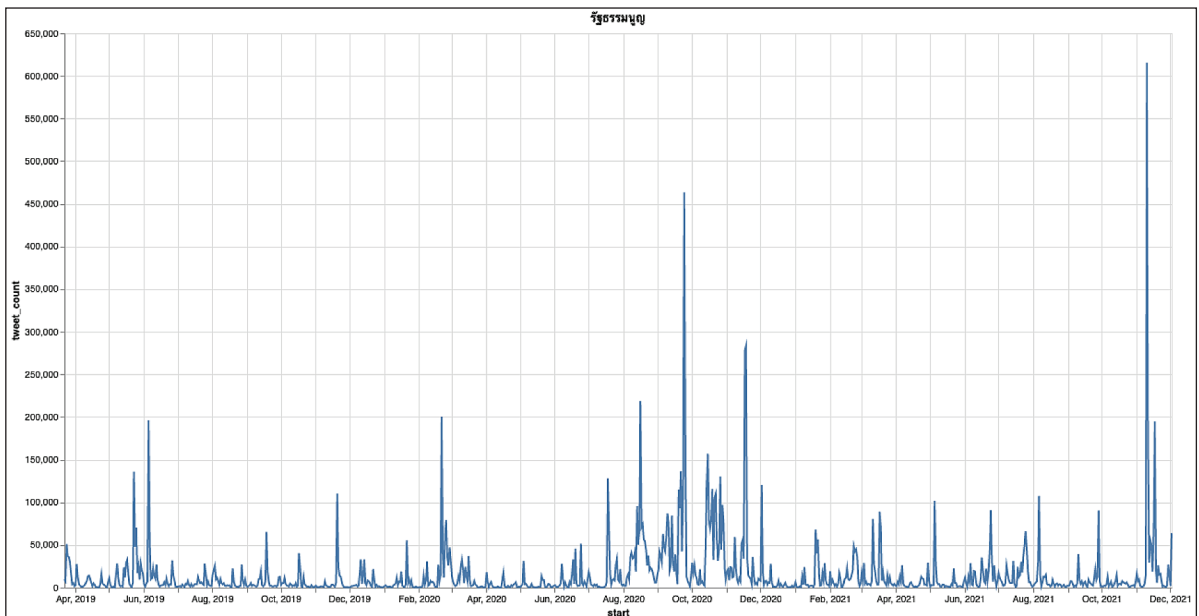
สำหรับ 5 อันดับสูงสุดของจำนวนข้อความที่กล่าวถึงคำว่า “รัฐธรรมนูญ” ในปี 2563 ผลปรากฏว่าอันดับหนึ่งคือวันที่ 24 กันยายน 2563 มีจำนวน 458,278 ข้อความ อันดับสอง วันที่ 18 พฤศจิกายน 2563 มีจำนวน 280,681 ข้อความ อันดับสาม วันที่ 17 พฤศจิกายน 2563 มีจำนวน 274,744 ข้อความ ตรงกับการประชุมร่วมกันของรัฐสภาเพื่อพิจารณาร่างแก้ไขรัฐธรรมนูญ วันแรก (เป็นการประชุมที่ถูกเลื่อนมาจากเดือนกันยายน 2563) โดยผู้ชุมนุม “กลุ่มราษฎร” ได้นัดชุมนุมใหญ่ที่บริเวณหน้ารัฐสภา เพื่อเรียกร้องและกดดันให้สมาชิกรัฐสภารับหลักการร่างรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน แต่ถูกเจ้าหน้าที่ปราบปรามโดยการฉีดน้ำแรงดันสูงจากรถจี๊ปพร้อมกับผสมแก๊สน้ำตาสร้างความไม่พอใจแก่ผู้ชุมนุมและผู้สนับสนุนในโลกออนไลน์อย่างมาก ส่วนอันดับสี่คือวันที่ 16 สิงหาคม 2563 มีจำนวน 216,066 ข้อความ และอันดับห้าคือวันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2563 มีจำนวน 198,886 ข้อความ

1.6 ปี 2564 เป็นปีที่ร่างแก้ไขรัฐธรรมนูญฉบับประชาชนได้เข้าสู่รัฐสภาอีกครั้ง และคำว่า “รัฐธรรมนูญ” ถูกกล่าวถึงในจำนวนที่สูงที่สุดเป็นประวัติศาสตร์

ปี 2564 เป็นปีที่คำว่า “รัฐธรรมนูญ” โดนกล่าวถึงมากที่สุดเป็นประวัติศาสตร์ โดยเหตุการณ์แรกคือกรณีสภารัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยในวันที่ 10 พฤศจิกายน 2564 ว่าการปราศรัยในการชุมนุม “ธรรมศาสตร์จะไม่ทน” ณ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ศุณย์รังสิต จ.ปทุมธานี เมื่อวันที่ 10 สิงหาคม 2563 โดย นายอานนท์ นำภา นายทนายพิทักษ์ จาตนอก และนางสาว ปณิสยา ลิทธิจิรวัฒนกุลเป็นการกระทำที่ “ล้มล้าง การปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมี พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข” ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 49 วรรคหนึ่ง (ปีซีไทย, 2562, ออนไลน์) เหตุการณ์นี้ทำให้คำว่า “รัฐธรรมนูญ” ถูกกล่าวถึงด้วย จำนวน 609,329 ข้อความ สูงที่สุดเป็นประวัติศาสตร์ เหตุการณ์ที่สองคือที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภามีมติ 473 ต่อ 206 ไม่รับหลักการร่างแก้ไขรัฐธรรมนูญ ภาคประชาชนของกลุ่ม Re-Solution ที่มาจากการร่วมมือของ 4 กลุ่ม ได้แก่ คณะก้าวหน้า

กลุ่มรัฐธรรมนูญก้าวหน้า iLaw และพรรคก้าวไกล เพื่อแก้ไขรัฐธรรมนูญรายมาตรา ในแคมเปญ “ขอคนละ ชื่อ่อระบอบประยุทธ์” เมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน 2564 ส่งผลให้คำว่า “รัฐธรรมนูญ” ถูกกล่าวถึงด้วยจำนวน 192,862 ข้อความ ทั้งนี้ร่างแก้ไขรัฐธรรมนูญฉบับ ดังกล่าว มาจากการเข้าชื่อของประชาชนจำนวน 150,921 ชื่อ ประกอบด้วย 4 ข้อเสนอ ได้แก่ 1) ล้ม วุฒิสภาเดิหน้าสภาเดียว 2) โละศาลรัฐธรรมนูญ องค์การอิสระ ปฏิรูปที่มา อำนาจการตรวจสอบ 3) เลิกยุทธศาสตร์ชาติแผนปฏิรูปประเทศ และ 4) ล้างมรดกรัฐประหาร (iLaw, 2565, ออนไลน์)

รูปภาพที่ 1: รัฐธรรมนูญไทยใน Twitter

สำหรับ 5 อันดับสูงสุดของจำนวนข้อความที่กล่าวถึง คำว่า “รัฐธรรมนูญ” ในปี 2564 ผลปรากฏว่าอันดับ หนึ่งคือวันที่ 10 พฤศจิกายน 2564 มีจำนวน 609,329 ข้อความ อันดับสองคือวันที่ 17 พฤศจิกายน 2564 มีจำนวน 192,862 ข้อความ อันดับสามคือวันที่ 11 พฤศจิกายน 2564 มีจำนวน 170,349 ข้อความ

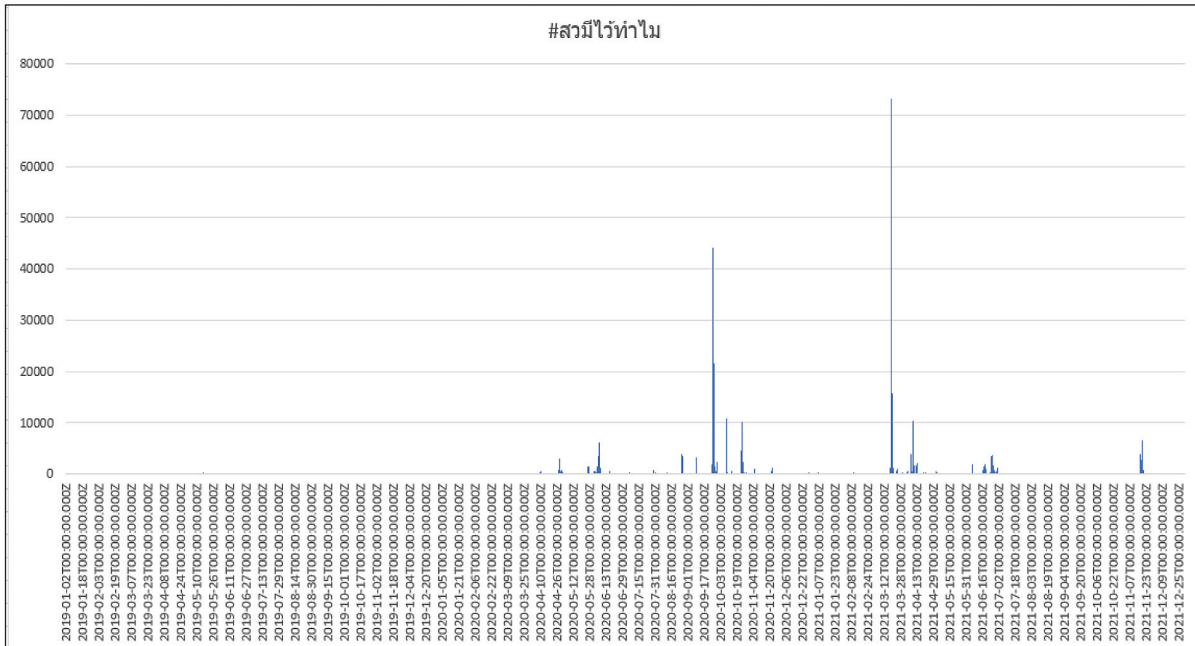
เป็นเหตุการณ์ต่อเนื่องจากกรณีคำวินิจฉัยของ ศาลรัฐธรรมนูญ คดีล้มล้างการปกครองฯ ส่วนอันดับสี่ คือวันที่ 6 สิงหาคม 2564 มีจำนวน 106,015 ข้อความ แม้ว่าจะไม่พบความเชื่อมโยงที่ชัดเจนแต่วันดังกล่าวตรงกับวันที่ศาลแพ่งมีคำสั่งคุ้มครองชั่วคราว ระงับการ บังคับใช้ข้อกำหนดออกตามความในมาตรา 9 แห่ง

พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 (ฉบับที่ 29) โดยให้เหตุผลว่าข้อกำหนดดังกล่าวซึ่งระบุห้ามเผยแพร่ “ข้อความอันอาจทำให้ประชาชนเกิดความหวาดกลัว” เป็นการลิดรอนสิทธิเสรีภาพของประชาชนที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ และ พ.ร.ก. ฉุกเฉินฯ มิได้ให้อำนาจนายกฯ ในการสั่งระงับอินเทอร์เน็ต และอันดับห้าคือวันที่ 5 พฤษภาคม 2564 มีจำนวน 101,141 ข้อความ ตรงกับวันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยว่า ร.อ. ธรรมนัส พรหมเผ่า ไม่ขาดคุณสมบัติความเป็น ส.ส. และรัฐมนตรีจากกรณีเคยต้องคำพิพากษาจำคุกของศาลอาญาลือความผิดฐานนำเข้าและค้ายาเสพติด เมื่อปี 2537 (ทีเอ็นเอ็น ออนไลน์, 2564, ออนไลน์)

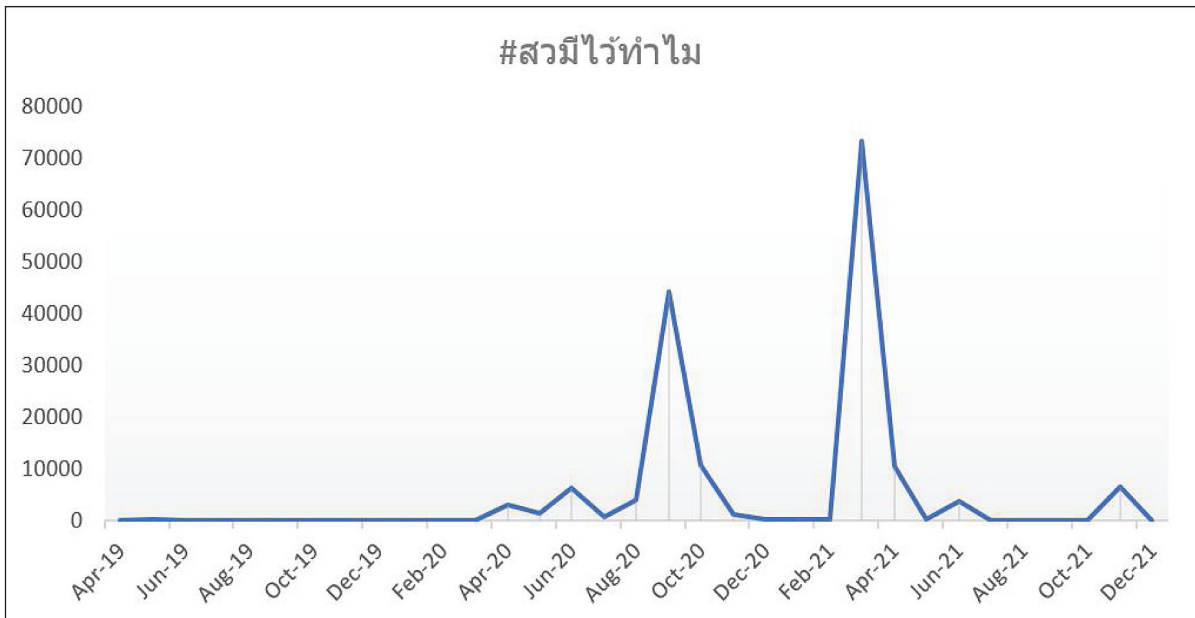
2. #สวมีไว้ทำไม

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลพบว่า #สวมีไว้ทำไม มีจำนวนข้อความที่มากที่สุดต่อวันคือ 73,265 ข้อความ โดยปีที่มีข้อความปรากฏมากที่สุดโดยเฉลี่ย (ไม่นับปี 2559) คือปี 2564 เฉลี่ยวันละ 424 ข้อความจากการรวบรวมข้อมูล พบว่า #สวมีไว้ทำไม ปรากฏในทวีตเตอร์ครั้งแรกด้วยจำนวน 393 ข้อความ เมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม 2562 ใกล้เคียงกับวันที่เว็บไซต์ราชกิจจานุเบกษา เผยแพร่ประกาศแต่งตั้ง ส.ว. 250 คน เมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม 2562 โดยในรายชื่อดังกล่าวมีบุคคลที่ถูกมองว่าเป็นคนในเครือข่าย คสช. ได้รับการแต่งตั้งจำนวนมาก อย่างไรก็ตามหลังจากวันนั้นกระแสดังกล่าวก็ค่อยๆ ซาลงไปก่อนจะกลับมาปรากฏอีกครั้งด้วยจำนวน 3,065 ข้อความ (เป็นครั้งแรกที่จำนวนมากกว่า 1,000 ข้อความ) ในวันที่ 24 เมษายน 2563 หลังจากสหภาพนักเรียน นิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย (สนท.) เปิดตัวแคมเปญ #MobFromHome เชิญชวนให้ประชาชนร่วมประท้วงรัฐบาลแบบออนไลน์ ในช่วงการระบาดของโรคไวรัสโคโรนา (COVID-19)

เหตุการณ์การประชุมร่วมกันของรัฐสภาเพื่อโหวตเลือกนายกรัฐมนตรีในวันที่ 5 มิถุนายน 2562 ทำให้แฮชแท็กดังกล่าวมีจำนวน 6,269 ข้อความ ตัวเลขที่พุ่งขึ้นสะท้อนความไม่พอใจต่อ ส.ว. แต่งตั้งที่มีอำนาจร่วมเลือกนายกฯ ส่วนเหตุการณ์ที่ทำให้แฮชแท็กนี้เพิ่มจำนวนอย่างมีนัยสำคัญคือการประชุมร่วมกันของรัฐสภาเพื่อพิจารณาร่างแก้ไขรัฐธรรมนูญในวันที่ 24 กันยายน 2563 ซึ่ง ส.ว. มีบทบาทสำคัญในการเป็นเสียงข้างมาก โหวตให้ตั้ง กมธ. เพื่อศึกษาร่างแก้ไขฯ เป็นเวลา 30 วัน ทำให้วาระการพิจารณาเพื่อลงมติถูกเลื่อนออกไป ความไม่พอใจต่อการทำหน้าที่ของ ส.ว. ส่งผลให้ #สวมีไว้ทำไม ในทวีตเตอร์พุ่งขึ้นเป็นจำนวน 44,159 ข้อความ หลังจากนั้นแฮชแท็กนี้ก็อยู่ในกระแสอย่างต่อเนื่องและแตะจำนวนสูงสุดที่ 73,265 ข้อความ ในวันที่ 18 มีนาคม 2564 หลังจากเสียงข้างมากในที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภาลงมติว่าร่างแก้ไขรัฐธรรมนูญที่ให้มี สสร. ยกร่างรัฐธรรมนูญใหม่ทั้งฉบับในวาระสาม เมื่อวันที่ 17 มีนาคม 2564 โดยสมาชิกรัฐสภาบางส่วนให้เหตุผลว่ากังวลต่อการตีความคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญเรื่องอำนาจและหน้าที่ของรัฐสภาในการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ และเห็นว่าการลงมติในวาระสามอาจไม่สามารถทำได้ ในช่วงครึ่งหลังของปี 2564 แฮชแท็ก #สวมีไว้ทำไม ปรากฏในทวีตเตอร์ด้วยจำนวนและความถี่ที่น้อยลง โดยครั้งล่าสุดที่กล่าวได้ว่าแฮชแท็กกลับมาอยู่ในกระแส คือวันที่ 18 พฤศจิกายน 2564 จำนวน 6,666 ข้อความ หลังเหตุการณ์ที่รัฐสภามีมติไม่รับหลักการร่างแก้ไขรัฐธรรมนูญของภาคประชาชน หรือร่าง Re-Solution เมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน 2564 ซึ่งในการลงมติ มี ส.ว. เพียง 3 คนเท่านั้นที่โหวตรับหลักการ

รูปภาพที่ 2 : #สวมีไว้ทำไม

รูปภาพที่ 3 : #สวมีไว้ทำไม ช่วงเวลา April 2020-Jun 2021

สำหรับ 5 อันดับสูงสุดของจำนวนข้อความที่กล่าวถึง #สวมีไว้ทำไม ตั้งแต่ปี 2560-2564 (ไม่นับปี 2559 เนื่องจากไม่เห็นตัวเลขของทั้งปี) ผลปรากฏว่า

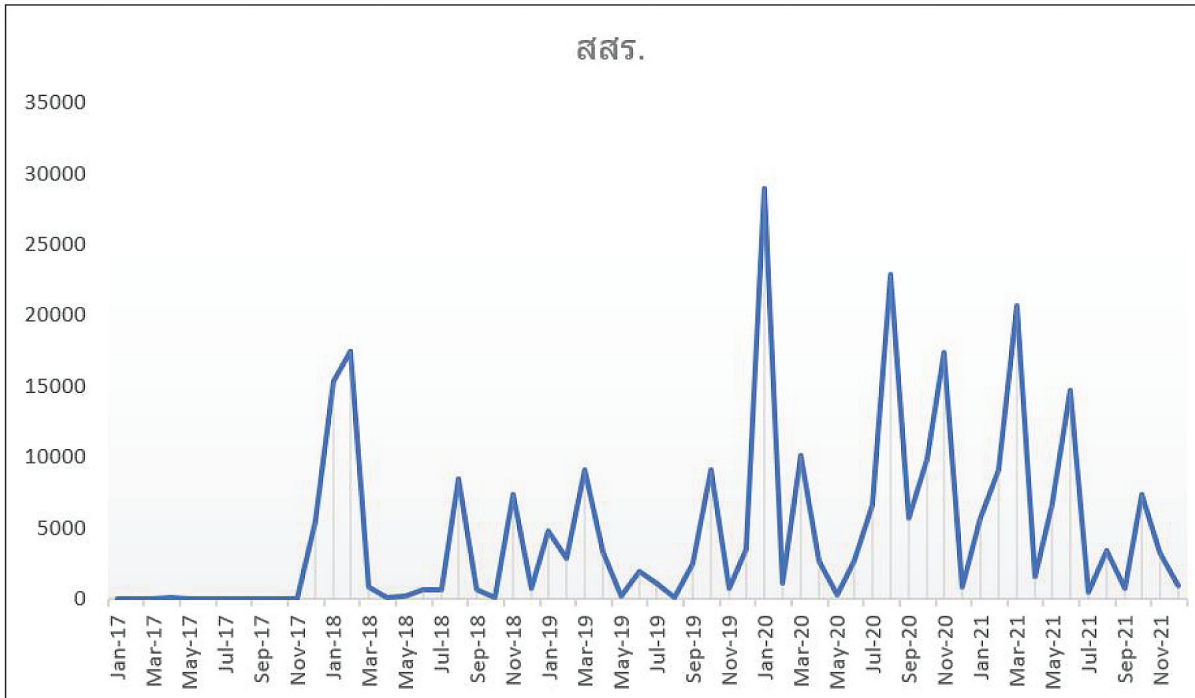
อันดับหนึ่งคือ วันที่ 18 มีนาคม 2564 มีจำนวน 73,265 ข้อความ อันดับสองคือ วันที่ 24 กันยายน 2563 มีจำนวน 44,159 ข้อความ อันดับสามคือ วันที่

25 กันยายน 2564 มีจำนวน 21,544 ข้อความ เป็นกระแสต่อเนื่องจากการประชุมร่วมกันของรัฐสภา เพื่อพิจารณาร่างแก้ไขรัฐธรรมนูญ เมื่อวันที่ 24 กันยายน 2563 อันดับสี่คือวันที่ 19 มีนาคม 2564 มีจำนวน 15,735 ข้อความ เป็นกระแสต่อเนื่องจากเหตุการณ์ที่เสียงข้างมากของรัฐสภาลงมติว่าร่างแก้ไขรัฐธรรมนูญ วาระสาม วันที่ 17-18 มีนาคม 2563 และอันดับห้า วันที่ 8 เมษายน 2564 มีจำนวน 10,451 ข้อความ ตรงกับวันที่มีการประชุมร่วมกันของรัฐสภา เพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประชามติ ซึ่งมีรายงานข่าวว่า ส.ส. และ ส.ว. หลายคนไม่เข้าร่วมจนทำให้องค์ประชุมไม่ครบและในที่สุดต้องปิดประชุม

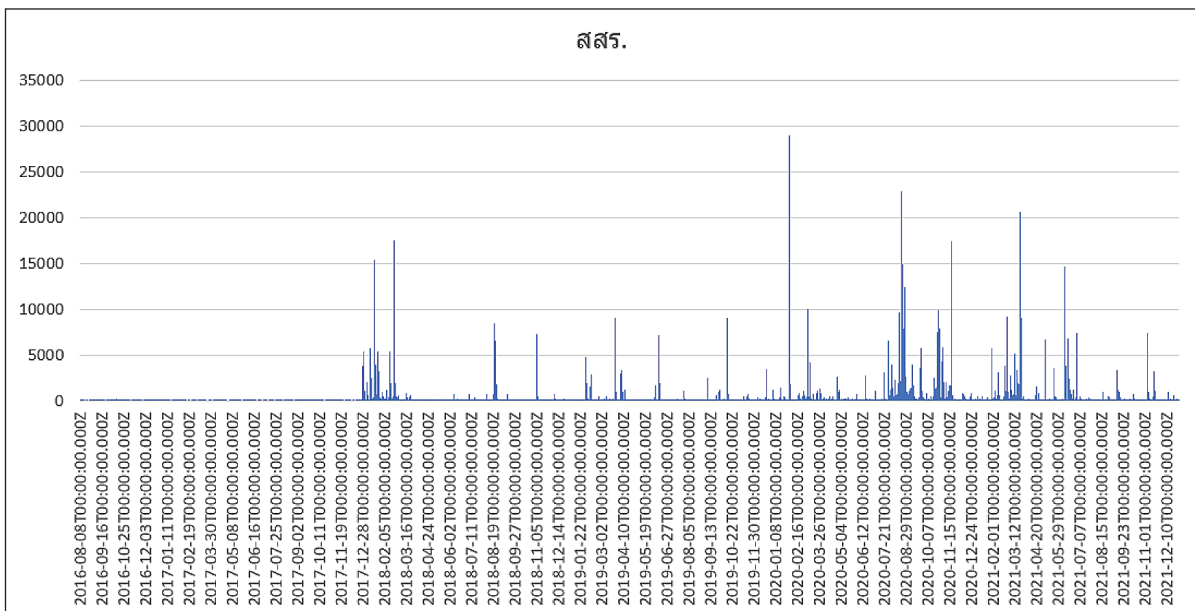
3. สสร.

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลปรากฏว่า #สสร. มีจำนวนข้อความที่มากที่สุดต่อวัน คือ 28,952 ข้อความ และปีที่มีข้อความปรากฏมากที่สุดโดยเฉลี่ย (ไม่นับปี 2559) คือปี 2563 มีจำนวน 993 ข้อความต่อวัน โดย 5 อันดับสูงสุดจำนวนข้อความที่กล่าวถึง สสร. ตั้งแต่ปี 2560 - 2564 (ไม่นับปี 2559 เนื่องจากไม่เห็นตัวเลขของทั้งปี) ผลปรากฏว่าอันดับหนึ่งคือวันที่ 31 มกราคม 2563 มีจำนวน 28,952 ข้อความ แม้ว่าจะยังไม่พบความเชื่อมโยงที่ชัดเจนว่าเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ใด แต่น่าสังเกตว่าตัวเลขดังกล่าวเป็นจำนวนที่เพิ่มขึ้นอย่างก้าวกระโดดจากวันก่อนหน้า (วันที่ 30 มกราคม 2560 จำนวน 46 ข้อความ) และลดลงอย่างมากเช่นกันในวันถัดไป (1 กุมภาพันธ์ 2560 จำนวน 1,798 ข้อความ) ซึ่งค่อนข้างแตกต่างจากคำว่า “รัฐธรรมนูญ” และ #สวมีไว้ทำไม ที่มักมีกระแสต่อเนื่องอย่างน้อย 1-2 วัน

สำหรับเหตุการณ์ทางการเมืองสำคัญๆ ที่เกิดขึ้นในวันดังกล่าว ได้แก่ 1) พรรคเศรษฐกิจใหม่ถอนตัวจากฝ่ายค้าน และ 2) พรรคฝ่ายค้าน 6 พรรค ยื่นญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล จำนวน 6 คน อันดับสองคือวันที่ 19 สิงหาคม 2563 มีจำนวน 22,865 ข้อความ ตรงกับวันที่พรรคภูมิใจไทยแถลงสนับสนุนการแก้ไขรัฐธรรมนูญ มาตรา 256 ให้มี สสร. มาจากการเลือกตั้งเพื่อยกร่างรัฐธรรมนูญใหม่ หลังจากเมื่อวันที่ 17 สิงหาคม 2563 พรรคฝ่ายค้าน 6 พรรค ยื่นญัตติต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร ขอให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญในมาตราเดียวกัน อันดับสามคือวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2561 จำนวน 17,498 ข้อความ ยังไม่พบความเชื่อมโยงที่ชัดเจนว่าเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ใด แต่ตั้งข้อสังเกตว่ามีความแตกต่างจากคำว่า “รัฐธรรมนูญ” และ #สวมีไว้ทำไม เนื่องจากทั้ง 2 ข้อความยังไม่มีกระแสในช่วงเวลาดังกล่าว ส่วนอันดับสี่คือวันที่ 18 พฤศจิกายน 2563 มีจำนวน 17,408 ข้อความ ตรงกับการประชุมร่วมกันของรัฐสภาเพื่อพิจารณาร่างแก้ไขรัฐธรรมนูญ วันที่สอง ซึ่งรัฐสภามีมติไม่รับหลักการร่างแก้ไขรัฐธรรมนูญของภาคประชาชน หรือร่าง iLaw ที่มีข้อเสนอให้แก้ไขรัฐธรรมนูญ นำไปสู่การตั้ง สสร. ชุดใหม่จากการเลือกตั้งทั้งหมด เพื่อจัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ และอันดับห้าคือวันที่ 17 มกราคม 2561 มีจำนวน 15,342 ข้อความ ยังไม่พบความเชื่อมโยงที่ชัดเจนว่าเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ใด แต่ตั้งข้อสังเกตเช่นเดียวกับอันดับสามว่ามีความแตกต่างจากคำว่า “รัฐธรรมนูญ” และ #สวมีไว้ทำไม เนื่องจากทั้ง 2 ข้อความยังไม่มีกระแสในช่วงเวลาดังกล่าว

รูปภาพที่ 4 : #สสร ใน Twitter

รูปภาพที่ 5 : การกระจายตัวของ #สสร

บทสรุป

การเคลื่อนไหวทางความคิดของประชาชนต่อประเด็นรัฐธรรมนูญ 2560 ในสื่อสังคมออนไลน์ (ทวิตเตอร์) แสดงให้เห็นถึงการตื่นตัวทางการเมืองในกลุ่มสังคมออนไลน์ กล่าวให้ชัดคือ เป็นการเคลื่อนไหวของประชาชนในรูปแบบใหม่ อาศัยฉันทามติในสังคมออนไลน์ โดยเฉพาะการติดตามประเด็นต่างๆ ที่เกิดขึ้นผ่านการอภิปรายทางการเมืองในรัฐสภา สถานการณ์ที่ทำให้เกิดความสนใจแก่ผู้คนในสังคมออนไลน์ ส่วนใหญ่เกี่ยวกับกรณีที่มีการจัดทำข้อเสนอจากประชาชนผ่านการร่วมลงรายชื่อและเสนอต่อที่ประชุมรัฐสภา คำว่า #รัฐธรรมนูญ #สวมีไว้ทำไม และ #สสร. เป็นถ้อยคำที่สะท้อนความคิดของประชาชนต่อประเด็นรัฐธรรมนูญ 2560 ตลอดช่วงเวลาที่มีการทำการศึกษา

การเคลื่อนไหวทางสังคมยุคใหม่ ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ โดยเฉพาะในงานศึกษาชิ้นนี้คือ การเข้าไปกวาดจับคำสำคัญในทวิตเตอร์ต่อประเด็นรัฐธรรมนูญ นอกจากพบคำที่เกิดขึ้นอยู่จำนวนมากแล้ว ยังสะท้อนให้เห็นว่าประชาชนต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมผ่านการออกเสียงหรือสนับสนุนต่อประเด็นที่พ้องต้องกัน ถือได้ว่า

เป็นการเคลื่อนไหวทางสังคมทางการเมืองในยุคใหม่อย่างแท้จริง มีพิกัดกล่าวถึงการที่รัฐได้เสนอพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ พ.ศ. 2562 หรือที่รู้จักกันโดยทั่วไปว่า “พ.ร.บ.ไซเบอร์” มีเหตุผลในการจัดทำขึ้นเพื่อมุ่งที่จะป้องกัน รับมือ และลดความเสี่ยงจากภัยคุกคามทางไซเบอร์ที่มีจำนวนที่เพิ่มสูงขึ้นและทวีความรุนแรงขึ้นตามลำดับ เช่น ไวรัสมัลแวร์ อาชญากรรมคอมพิวเตอร์ ที่กระทบต่อการให้บริการประชาชน ความมั่นคงของรัฐและความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ ฯลฯ ซึ่งก็เป็นมิติอีกด้านหนึ่งที่รัฐพยายามเข้าในโลกดิจิทัล ซึ่งถือว่าเป็นปริมณฑลใหม่ระหว่างรัฐกับประชาชน

อย่างไรก็ตาม แนวทางการศึกษานี้ด้วยการใช้วิธีการศึกษาในโลกดิจิทัลสามารถพัฒนาต่อไปข้างหน้าได้อีก เช่นการศึกษาถึงความเชื่อมโยงของข้อมูลระหว่างถ้อยคำดังกล่าว เพื่อหาแนวโน้มสถานการณ์ทางการเมืองทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการว่ามีสถานการณ์แบบใดที่ส่งผลให้ชุดคำดังกล่าวปรากฏพร้อมกันมากที่สุด เพื่อนำไปสู่การพัฒนาการระดมความคิด การสื่อสารทางการเมือง หรือการป้องกันไม่ให้เกิดความรุนแรงในโลกออนไลน์ที่อาจจะส่งผลต่อโลกออฟไลน์

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- ข่าวสด. (2560). “พลเมืองโต้กลับ” บุกอนุสาวรีย์ประชาธิปไตย รำลึกวันรัฐธรรมนูญ ถาม-ตอบ 6 ข้อ เย้ย 3 ปี คลสข. สืบค้นจาก https://www.khaosod.co.th/politics/news_664114
- โครงการอินเทอร์เน็ตเพื่อกฎหมายประชาชน (iLaw). (2563). ข้อเสนอแก้ไขรัฐธรรมนูญเสนอโดยประชาชน “5 ยกเลิก 5 แก้ไข”. สืบค้นจาก <https://ilaw.or.th/node/5780>
- โครงการอินเทอร์เน็ตเพื่อกฎหมายประชาชน (iLaw). (2565). สรุปความเคลื่อนไหวศึกแก้รัฐธรรมนูญไตรภาค ตลอดปี 2564. สืบค้นจาก <https://ilaw.or.th/node/6061>
- ชัยพงษ์ สำเนียง. (2564). การเมืองดิจิทัล: การเปลี่ยนภูมิทัศน์ทางการเมืองของคนกลุ่มใหม่ในโลกเสมือน. วารสาร พัฒนศาสตร์, 4(2), 2-35.
- เดอะ โมเมนตัม. (2560). การปลด ‘ปาร์กกิน’ ภาพสะท้อนพัฒนาการประชาธิปไตยแดนโสม และ ลมความสัมพันธ์ในภูมิภาคที่อาจเปลี่ยนทิศ. สืบค้นจาก <https://themomentum.co/momentum-feature-south-korea-president-park-geun-hye-was-dismantle/>
- ทีเอ็นเอ็น ออนไลน์. (2564). ฉบับเต็ม เปิดคำวินิจฉัยศาลรธน.ชี้ “ธรรมนัส” ไม่ขาดคุณสมบัติ ส.ส.-รต. สืบค้นจาก <https://www.tnnthailand.com/news/politics/78944/>
- บีบีซีไทย. (2560). ศาลได้หวั่นชี กม.ห้ามคนเพศเดียวกันแต่งงานกันขัด รธน. สืบค้นจาก <https://www.bbc.com/thai/international-40030877>
- บีบีซีไทย. (2562). ศาลรัฐธรรมนูญชี้ พล.อ.ประยุทธ์ไม่มีลักษณะต้องห้ามเป็นนายก เพราะหัวหน้า คลสข. “ไม่เป็นเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ”. สืบค้นจาก <https://www.bbc.com/thai/thailand-49724202>
- บีบีซีไทย. (2563). อนาคตใหม่: มติศาลรัฐธรรมนูญ สั่งยุบพรรคอนาคตใหม่ ตัดสิทธิ กก.บห. 10 ปี. สืบค้นจาก <https://www.bbc.com/thai/thailand-51582581>
- ประชาไท. (2562). พปชร. เสนอเลื่อนเลือกประธานสภาผู้แทนราษฎร. สืบค้นจาก <https://prachatai.com/journal/2019/05/82626>
- ผาสุก พงษ์ไพจิตร. (2543). ทฤษฎีขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมใช้กับสังคมไทยได้หรือไม่?. ใน โครงการพลวัต เศรษฐกิจการเมืองไทย พ.ศ. 2543: ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- มติชนออนไลน์. (2562). ศาลรธน.วินิจฉัย ‘ธนาธร’ พันสภาพ ส.ส. ตั้งแต่ 23 พ.ค. 62. สืบค้น จาก https://www.matichon.co.th/politics/news_1761306
- เวิร์คพอยท์ทูเดย์. (2562). สรุปผลเลือกนายก 500 ต่อ 244 เสียง ดูชัดๆ ใครโหวตใครสืบค้นจาก <https://workpointtoday.com/votepm62/>
- เวิร์คพอยท์ทูเดย์. (2563). ชุมนุมปลดแอก ‘ขีดเส้นใต้เผด็จการ’ คนร่วมหลักหมื่น ยืนยัน 3 ข้อเรียกร้องหลัก. สืบค้นจาก <https://workpointtoday.com/freepeople-2/>

เอกรินทร์ ต่วนศิริ. (2563). การหาเสียงทางการเมืองในโลกออนไลน์ กรณีศึกษาพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้. *วารสารสถาบันพระปกเกล้า*, 18(3), 36-57.

ภาษาอังกฤษ

TechTerms.com. (2014). *Digital Footprint*. Retrieved from https://techterms.com/definition/digital_footprint